

CCPE(2014)4 Końcowy

Strasburg, dnia 17 grudnia 2014 roku

RADA KONSULTACYJNA PROKURATORÓW EUROPEJSKICH (CCPE)

Opinia nr 9 (2014)
Rady Konsultacyjnej Prokuratorów Europejskich (CCPE)
skierowana do Komitetu Ministrów Rady Europy

na temat

europejskich standardów i zasad kształtujących status prokuratora

Opinię stanowią:

- Karta zwana « Kartą Rzymską »
- szczegółowa nota wyjaśniająca zawarte w Karcie zasady.

KARTA RZYMSKA

Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich (CCPE), której Komitet Ministrów Rady Europy powierzył opracowanie dokumentu referencyjnego, dotyczącego europejskich standardów i zasad kształtujących status prokuratora, uzgodniła co następuje:

- I. We wszystkich systemach prawnych prokuratorzy przyczyniają się do zagwarantowania praworządności, w szczególności poprzez uczciwy, bezstronny i skuteczny wymiar sprawiedliwości w każdym przypadku i na wszystkich etapach postępowania.
- II. Prokuratorzy działają w imieniu społeczeństwa i w interesie publicznym, w celu poszanowania i ochrony praw i wolności człowieka, wskazanych w szczególności w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.
- III. Przepisy określające rolę i zadania prokuratorów w obszarze wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych i poza nim powinny być uregulowane przez akt prawny możliwie najwyższego szczebla oraz powinny być wykonywane z poszanowaniem demokratycznych zasad i wartości Rady Europy.

- IV. Niezależność i autonomia prokuratury stanowią niezbędną konsekwencję niezawisłości władzy sądowniczej. Dlatego należy popierać ogólną tendencję skutecznego wzmocnienia niezależności i autonomii prokuratury.
- V. Prokuratorzy powinni podejmować decyzje w sposób autonomiczny i wykonywać zadania nie ulegając zewnętrznym naciskom czy ingerencji, zgodnie z zasadą podziału władz i zakresu odpowiedzialności.
- VI. Prokuratorzy powinni postępować zgodnie z najwyższymi standardami etycznymi i zawodowymi, bezstronnie i obiektywnie. Powinni zatem dążyć do bycia niezależnymi i bezstronnymi i w ten sposób być postrzeganymi. Powinni również powstrzymać się od wszelkiej działalności politycznej, niezgodnej z zasadą bezstronności oraz nie powinni uczestniczyć w sprawach mogących ich dotyczyć osobiście, lub w których ich związek z osobami, których sprawa dotyczy, mógłby podważyć ich całkowitą bezstronność.
- VII. Przejrzystość działań prokuratorów jest kluczowa w nowoczesnej demokracji. Należy przyjąć i upublicznić kodeksy etyki zawodowej i postępowania oparte na międzynarodowych standardach.
- VIII. Wykonując obowiązki prokuratorzy powinni przestrzegać zasady domniemania niewinności, prawa do sprawiedliwego procesu, równości broni, podziału władz, niezawisłości sądu oraz mocy wiążącej prawomocnych orzeczeń sądowych. Powinni się skupić na służbie na rzecz społeczeństwa oraz zwracać szczególną uwagę na sytuację wrażliwych grup społecznych, takich jak dzieci czy osoby pokrzywdzone przestępstwem.
- IX. Prokuratorom przysługuje prawo do wolności wypowiedzi i zrzeszania się. W kontaktach między prokuratorem a mediami powinny być przestrzegane następujące zasady: domniemanie niewinności, prawo do poszanowania życia prywatnego i do godności, prawo do informacji i wolności prasy, prawo do sprawiedliwego procesu, prawo do obrony oraz uczciwego, skutecznego i poufnego postępowania, jak również zasady przejrzystości.
- X. Prokuratorom nie powinien przysługiwać immunitet ogólny, lecz immunitet funkcyjny w zakresie czynności przeprowadzanych w dobrej wierze, zgodnie z pełnioną funkcją.
- XI. Prokuratorzy, i w stosownych przypadkach ich rodziny, mają prawo do ochrony ze strony Państwa, gdy z uwagi na wykonywane obowiązki jest zagrożone ich osobiste bezpieczeństwo.
- XII. Nabór i kariera zawodowa prokuratora, w tym awans, przeniesienie, postępowanie dyscyplinarne oraz odwołanie powinny być określone przez ustawę oraz opierać się na przejrzystych i obiektywnych kryteriach, na podstawie bezstronnego postępowania wykluczającego wszelką dyskryminację oraz podlegającego niezależnej i bezstronnej kontroli.
- XIII. Warunkiem skutecznego postępowania karnego i zaufania opinii publicznej jest najwyższy poziom profesjonalnych umiejętności i rzetelności zawodowej. Dlatego prokuratorzy powinni odbyć wstępne szkolenie zawodowe, a następnie korzystać ze szkolenia ustawicznego w celu uzyskania specjalizacji.
- XIV. Organizacja większości prokuratur opiera się na strukturze hierarchicznej. Relacje pomiędzy poszczególnymi szczeblami powinny być uregulowane jasnymi, przejrzystymi i wyważonymi przepisami. Przydzielanie spraw i ich ponowne przydzielanie powinno spełniać wymogi bezstronności.
- XV. Prokuratorzy powinni wносить oskarżenie jedynie na podstawie dowodów, co do których istnieje uzasadnione przypuszczenie, że są one wiarygodne i dopuszczalne. Prokuratorzy powinni odmówić wykorzystania dowodu, jeśli istnieje uzasadnione przypuszczenie, iż uzyskano go nielegalnymi metodami, a w szczególności, gdy metody te stanowią poważne naruszenie praw człowieka. Prokuratorzy powinni dążyć do zapewnienia, by osoby, na których ciąży odpowiedzialność za użycie takich metod lub innych naruszeń prawa poniosły odpowiednią karę.
- XVI. Postępowania karne powinny być prowadzone w sposób zdecydowany, ale uczciwy. Prokuratorzy przyczyniają się do wydawania przez sądy sprawiedliwych orzeczeń oraz powinni przyczyniać się do tego, by funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości cechowała efektywność, szybkość i skuteczność.

- XVII. W trosce o zapewnienie spójności i rzetelności przy podejmowaniu decyzji dyskrecjonalnych w czasie postępowania przygotowawczego oraz w trakcie postępowania sądowego, należy upublicznić jasne i jawne wytyczne, w szczególności dotyczące decyzji o wniesieniu lub niewnoszeniu oskarżenia. W stosownym przypadku i zgodnie z prawem, prokuratorzy powinni rozważyć środki alternatywne wobec oskarżenia.
- XVIII. Dla skutecznego wykonywania obowiązków, a jest to kluczowe w praworządym państwie, prokuratorzy powinni dysponować wszystkimi niezbędnymi i odpowiednimi środkami, wykorzystując między innymi nowe technologie.
- XIX. W celu szybkiej realizacji celów i mając na uwadze jakość działania, prokuratura powinna mieć możliwość dokonania szacunku potrzeb, negocjowania budżetu i podejmowania decyzji o wykorzystywaniu przyznanego jej środków w przejrzysty sposób. Biorąc odpowiedzialność za zarządzanie zasobami prokuratura powinna skutecznie i w przejrzysty sposób wykorzystywać nowoczesne środki zarządzania, w zakresie których powinny być przewidziane stosowne szkolenia.
- XX. Wzajemna współpraca na równych warunkach jest niezbędna dla zapewnienia skuteczności działań prokuratury zarówno na krajowym jak i międzynarodowym szczeblu, niezależnie czy chodzi o współpracę pomiędzy poszczególnymi prokuraturami, czy między prokuratorami z tej samej prokuratury. Prokuratorzy powinni rozpatrywać wnioski o udzielenie międzynarodowej pomocy prawnej z taką samą starannością jak to czynią w przypadku działań krajowych oraz korzystać z narzędzi, w tym ze szkoleń umożliwiających promowanie i wspieranie rzeczywistej i skutecznej międzynarodowej współpracy sądowej.

Zatwierdzono przez CCPE w Rzymie, w dniu 17 grudnia 2014 roku

NOTA WYJAŚNIAJĄCA

Wstęp

1. Od ponad 14 lat rekomendacja Rec(2000)19 Komitetu Ministrów w sprawie roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych jest ważnym dokumentem. Niemniej jednak począwszy od 2000 roku na szczeblu europejskim zaczęto kłaść nacisk na inne aspekty działalności prokuratury; konieczność aktualizacji i podsumowania zasad w tej dziedzinie okazała się zatem niezbędna.
2. W związku z tym, celem utworzonej przez Komitet Ministrów w 2005 roku Rady Konsultacyjnej Prokuratorów Europejskich (CCPE) była identyfikacja najważniejszych przemian dotyczących statusu, zadań i funkcjonowania prokuratury. W styczniu 2014 roku¹ Komitet Rady Ministrów zobowiązał CCPE do przyjęcia dokumentu referencyjnego w sprawie europejskich standardów i zasad, dotyczących prokuratorów. W celu wypełnienia tego zadania CCPE uwzględniła dokumenty wymienione w załączniku do niniejszej noty.
3. Systemy prawne państw członkowskich charakteryzują się dużą różnorodnością, szczególnie gdy chodzi o rolę i zadania prokuratorów. Mają oni jednak wszyscy obowiązek przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności, określonych w szczególności w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
4. Dokument ten jest skierowany do instytucji publicznych oraz władz: sędziowskiej, wykonawczej i ustawodawczej, jak również do praktyków i przedstawicieli nauki.

1. Definicja prokuratury

5. Określenie „prokuratura” oznacza organ, który w imieniu społeczeństwa i w interesie publicznym jest odpowiedzialny za stosowanie prawa, w przypadkach, gdy łamanie prawa pociąga za sobą sankcje karne, uwzględniając zarówno prawa jednostki, jak i niezbędną skuteczność wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych². Niektóre krajowe systemy prawne przyznają prokuratorom również uprawnienia poza obszarem prawa karnego³.

2. Rola prokuratury

6. We wszystkich przypadkach i na wszystkich etapach postępowania prokuratorzy przyczyniają się do zagwarantowania praworządności i porządku publicznego, w szczególności poprzez uczciwy, bezstronny i skuteczny wymiar sprawiedliwości⁴.
7. Podstawowe znaczenie ma zapewnienie rzeczywistej niezależności i autonomii prokuratorów oraz ustanowienie wystarczających w tym względzie gwarancji. Prokuratorzy są zobowiązani do sprawiedliwego, bezstronnego i obiektywnego działania. W sprawach karnych prokuratorzy powinni wziąć także pod uwagę poważne konsekwencje, jakie może mieć dla jednostki proces karny, nawet w przypadku uniewinnienia. Powinni się także przyczyniać do możliwie najszybszego i najsprawniejszego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości oraz do wspierania sądu w wydawaniu sprawiedliwych orzeczeń⁵.
8. System, w którym prokurator i sędzia przestrzegają najwyższych standardów, jakimi są integralność i bezstronność, zapewnia ochronę praw człowieka w wyższym stopniu niż system opierający się jedynie na sędziach⁶.

2.1 Pełnienie funkcji w postępowaniach karnych

9. Prokuratorzy odgrywają kluczową rolę w praworządnym państwie oraz w prawidłowym funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.
10. Prokuratorzy decydują czy są podstawy do wszczęcia lub kontynuacji postępowania karnego, występują z oskarżeniem do niezawisłych i bezstronnych sądów ustanowionych przez prawo oraz decydują, w stosownych przypadkach, o odwołaniu się od wyroków wydanych przez te sądy.
11. W niektórych systemach wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych prokuratorzy sprawują również inne funkcje. Można ich zatem zobowiązać do opracowania i wdrożenia krajowej polityki karnej

(dostosowując ją, w stosownym przypadku, do warunków regionalnych i lokalnych), do prowadzenia, kierowania i nadzorowania postępowań karnych, do zapewnienia pokrzywdzonym skutecznej pomocy, do podejmowania decyzji o zastosowaniu środków alternatywnych wobec oskarżenia lub do nadzorowania wykonywania orzeczeń sądowych⁷.

2.1.1 Zasady odnoszące się do oskarżenia

12. W niektórych państwach członkowskich system oskarżenia jest oparty na zasadzie « legalizmu », w innych natomiast opiera się na zasadzie dyskrecjonalnej lub « oportunistycznej ».
13. W trosce o zapewnienie spójności i rzetelności przy podejmowaniu decyzji dyskrecjonalnych w trakcie postępowania przygotowawczego oraz w trakcie postępowania sądowego, należy upublicznić jasne i jawne wytyczne, w szczególności dotyczące decyzji o wdrożeniu lub nie oskarżenia⁸. Nawet jeśli system nie przewiduje możliwości podejmowania przez prokuratorów decyzji dyskrecjonalnych, to powinni oni przy podejmowaniu decyzji kierować się ogólnymi wytycznymi.
14. Prokuratorzy zapewniają, aby wniesienie oskarżenia było poprzedzone wszystkimi koniecznymi i zasadnymi czynnościami postępowania przygotowawczego, oraz, aby oskarżenie opierało się na dowodach uznanych przez prokuratora za wiarygodne i dopuszczalne. Prokuratorzy działają w sposób zdecydowany, ale uczciwy, opierając się jedynie na dostępnym materiale dowodowym⁹.
15. Jeżeli do właściwości prokuratorów należy uczestniczenie w śledztwie/dochojeniu lub nadzorowanie Policji lub innych organów uprawnionych do działań dochodzeniowo-śledczych, ich działanie powinno charakteryzować się obiektywizmem, bezstronnością i profesjonalizmem; prokuratorzy starają się zapewnić, aby służby prowadzące czynności dochodzeniowo-śledcze przestrzegały zasad prawa i podstawowych praw człowieka¹⁰.
16. Prokuratorzy uwzględniają interesy świadków i, jeśli pozostaje to w ich właściwości, podejmują lub wspierają środki służące ochronie ich życia, bezpieczeństwa i poszanowania życia prywatnego lub podejmują starania, by takie środki zostały podjęte.
17. Prokuratorzy uwzględniają opinie i obawy ofiar w przypadku gdy został naruszony ich interes osobisty oraz zapewniają, by zostały poinformowane o swoich prawach i stanie postępowania lub wspierają przekazywanie tych informacji¹¹.
18. Prokuratorzy rozważają dokładnie decyzje o wdrożeniu oskarżenia lub nie, z poszanowaniem praw ofiar, świadków i podejrzanych oraz umożliwiając wszystkim osobom, których te decyzje dotyczą, złożenie od nich odwołania¹².
19. Prokuratorzy przestrzegają zasady równości broni pomiędzy oskarżeniem a obroną, zasady domniemania niewinności, prawa do rzetelnego procesu, niezawisłości sądów, podziału władz oraz mocy wiążącej prawomocnych orzeczeń sądowych.
20. Prokurator przedstawia sądowi wszelkie dostępne i wiarygodne dowody oraz powiadamia oskarżonego o wszystkich istotnych okolicznościach. W pewnych sytuacjach, prokurator może być zmuszony do odstąpienia od oskarżenia¹³.
21. Prokuratorzy powinni odmówić przyjęcia dowodu, jeśli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że uzyskano go nielegalnymi metodami, w szczególności, gdy metody te stanowią poważne naruszenie praw człowieka. Prokuratorzy powinni zapewnić, by osoby, na których ciąży odpowiedzialność za użycie takich metod lub innych naruszeń prawa poniosły odpowiednią karę¹⁴. W niektórych systemach naruszenie praw człowieka, nawet jeśli nie jest ono poważne, jest wystarczającym powodem do odmowy przyjęcia dowodu.

2.2 Funkcje pełnione poza obszarem prawa karnego

22. W wielu państwach przyznaje się prokuratorom kompetencje poza obszarem wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych (w szczególności dotyczące prawa cywilnego, rodzinnego, pracy, administracyjnego, wyborczego, ochrony środowiska, praw socjalnych i praw wrażliwych grup takich jak: małoletni, osoby niepełnosprawne oraz osoby z bardzo niskimi dochodami)¹⁵.

23. W przypadkach, gdy prokuratorzy posiadają takie kompetencje, zadaniem ich jest ochrona interesu prawnego lub ogólnego oraz praw człowieka i podstawowych wolności, jak również zapewnienie poszanowania praworządności¹⁶. Nadto, w ramach wykonywania tych kompetencji powinny być ściśle przestrzegane demokratyczne zasady i wartości Rady Europy.

24. I tak powinny być one wykonywane:

- z poszanowaniem zasady rzeczywistego podziału władz;
- z poszanowaniem niezawisłości sądów i ich roli w zakresie ochrony praw człowieka, równości stron, równości broni oraz zasady niedyskryminacji;
- będąc uregulowane przez prawo z jak największą dokładnością, ściśle określone, dokładnie zdefiniowane oraz z poszanowaniem podanych do publicznej wiadomości jasnych wytycznych, w celu uniknięcia jakiegokolwiek niejasności¹⁷;
- nie dopuszczając do jakiegokolwiek zewnętrznej ingerencji w działania prokuratury;
- z poszanowaniem prawa każdej osoby fizycznej lub prawnej do inicjowania postępowania lub działania w obronie, w celu ochrony swoich interesów prowadzonej przed niezawisłym i bezstronnym sądem, nawet w przypadku, gdy prokurator występuje lub zamierza wystąpić w charakterze strony tego postępowania¹⁸;
- z poszanowaniem zasady mocy obowiązującej ostatecznych orzeczeń sądowych (*res iudicata*), z pewnymi wyjątkami ustanowionymi w zgodzie ze zobowiązaniami międzynarodowymi, włączając w to orzecznictwo Trybunału;
- przy zapewnieniu, że będzie wyraźnie przewidziane prawo osób lub instytucji, których sprawa dotyczy do występowania o przeprowadzenie kontroli działań prokuratury;
- z zachowaniem gwarancji prawa każdej osoby lub instytucji zaangażowanej lub zainteresowanej sprawą z zakresu prawa cywilnego do występowania przeciwko środkom zastosowanym przez prokuraturę lub jej zaniechaniu.

25. Działania prokuratorów mające wpływ na prawa człowieka i podstawowe wolności powinny podlegać kontroli właściwego sądu¹⁹.

26. Jeśli prokuratorzy są uprawnieni do kwestionowania orzeczeń sądu lub organu administracji publicznej, powinni to uczynić poprzez złożenie odwołania lub wnieść o przeprowadzenie kontroli wydanego orzeczenia. W przypadku, gdy w sporze między osobami fizycznymi należy chronić lub dochodzić interesu publicznego przed sądem, sąd ma ostatnie słowo²⁰.

27. Jeśli prokuratura występuje do sądu w sprawie spoza obszaru prawa karnego, zgodnie z prawem krajowym powinna, w szczególności :

- posiadać takie same prawa i obowiązki jak te przyznane innym stronom procesowym;
- nie ukrywać istotnych dla przedmiotu sporu dowodów;
- nie uczestniczyć w obradach sądu, ani nie sprawiać wrażenia, że ma to miejsce;
- jeśli prokuratorzy dysponują prawem do odwołania się od orzeczenia sądowego, powinni mieć te same prawa jak pozostałe strony oraz nigdy nie powinni zastępować ich w wykonywaniu prawa do odwołania;
- wykonywać uprawnienia w sposób niezależny, przejrzysty, z pełnym poszanowaniem zasady praworządności;
- podejmować działania wobec podmiotów prawnych w przypadku, gdy istnieje uzasadnione i obiektywne podejrzenie, że podmiot ten naruszył zobowiązania prawne, w tym wynikające z międzynarodowych traktatów dotyczących praw człowieka.

Stosowne decyzje podjęte przez prokuratorów poza obszarem prawa karnego powinny być uzasadnione oraz podane do wiadomości osób lub instytucji, których sprawa dotyczy.

2.3 Alternatywy dla oskarżenia oraz kary

28. Prokuratorzy, w stosownych przypadkach i zgodnie z prawem, rozważają zastosowanie środków alternatywnych dla oskarżenia²¹. Środki te powinny być wdrażane z pełnym poszanowaniem uzasadnionych praw i interesów podejrzanych i ofiar oraz przewidywać możliwość mediacji i pogodzenia sprawcy przestępstwa i ofiary²². Należy zwrócić szczególną uwagę na charakter i wagę popełnionego przestępstwa oraz na ochronę społeczeństwa, jak również na osobowość i sposób życia sprawcy.
29. W celu poprawy rzetelności, spójności i efektywności działań prokuratury, zachęca się właściwe organy publiczne do upubliczniania ogólnych wytycznych i jasnych kryteriów skutecznego i rzetelnego stosowania polityki karnej dotyczącej środków alternatywnych wobec oskarżenia.
30. Alternatywne środki nigdy nie powinny być stosowane w celu ominięcia reguł rzetelnego procesu, poprzez ich nałożenie na niewinną osobę, lub na taką, która nie może być skazana z powodu proceduralnych przeszkód takich jak na przykład przedawnienie; nie należy też stosować tych środków, gdy istnieje wątpliwość co do odpowiedzialności zidentyfikowanego sprawcy lub co do rozmiaru szkody powstałej na skutek przestępstwa.
31. Uwzględniając możliwy negatywny wpływ, jaki może mieć postępowanie karne lub inne postępowanie na przyszły rozwój nieletnich, prokuratorzy powinni, jak najczęściej i zgodnie z prawem, rozważać alternatywne wobec oskarżenia środki wobec młodocianych przestępców, w przypadku, gdy mogą one stanowić dostosowaną do popełnionego przestępstwa reakcję prawną, przy uwzględnieniu interesów ofiar oraz interesu ogólnego i w zgodzie z celami wymiaru sprawiedliwości wobec nieletnich²³.
32. Prokuratorzy dokładają starań, aby oskarżenie wobec nieletnich było wnoszone jedynie, gdy jest to bezwzględnie konieczne²⁴.

3. Status prokuratora i gwarancje zabezpieczające wykonywanie funkcji

3.1 Niezależność prokuratorów

33. Będąca niezbędnym elementem praworządności, podobnie jak sędziów, niezależność prokuratorów powinna być zagwarantowana w ustawie możliwie najwyższego rzędu. W państwach, w których prokuratura jest niezależna od rządu, państwo powinno podjąć kroki, aby charakter i zakres niezależności prokuratury zostały prawnie uregulowane²⁵. W państwach, w których prokuratura jest zależna lub podlega rządowi, lub ma inny status niż wskazany powyżej, państwo powinno zapewnić, aby charakter i zakres uprawnień rządu wobec prokuratury były również wyraźnie zapisane w ustawie oraz, żeby rząd wykonywał swoje uprawnienia w przejrzysty sposób, zgodnie z międzynarodowymi traktatami, prawem krajowym oraz ogólnymi zasadami prawa²⁶.
34. Europejski Trybunał Praw Człowieka (zwany dalej „Trybunałem”) uznał za stosowne przypomnieć, że „w społeczeństwie demokratycznym, zarówno sądy i trybunały, jak i organy posiadające kompetencje do prowadzenia postępowań przygotowawczych muszą pozostawać wolne od jakichkolwiek nacisków politycznych”²⁷. Wynika z tego, że prokuratorzy powinni podejmować decyzje w niezależny sposób, oraz, współpracując z innymi instytucjami, wykonywać swoje zadania nie ulegając zewnętrznym naciskom czy ingerencji ze strony władzy wykonawczej lub ustawodawczej, zgodnie z zasadą podziału władz i zakresu odpowiedzialności²⁸. Trybunał odniósł się również do kwestii niezależności prokuratorów, przywołując gwarancje ogólne takie jak środki gwarantujące funkcjonalną niezależność prokuratorów w ramach struktury hierarchicznej, której podlegają, oraz kontroli sądowej działań prokuratury²⁹.
35. Niezależność prokuratury nie jest uprawnieniem czy przywilejem przyznawanym w interesie prokuratorów, lecz stanowi gwarancję sprawiedliwego, bezstronnego i skutecznego wymiaru sprawiedliwości oraz chroni interes publiczny i interesy prywatne zaangażowanych osób.

36. Państwa muszą zapewnić, że prokuratorzy są w stanie wykonywać obowiązki bez zastraszania, utrudniania pracy, prześladowania i nieuprawnionej ingerencji lub nieusprawiedliwionego narażenia na odpowiedzialność cywilną, karną lub inną³⁰.
37. We wszystkich przypadkach prokuratura powinna być w stanie wnieść bez przeszkód oskarżenie przeciwko urzędnikom państwowym, którzy popełnili przestępstwo, szczególnie w przypadku korupcji, nadużycia władzy i poważnego naruszenia praw człowieka³¹.
38. Prokuratorzy muszą być niezależni nie tylko wobec organów władzy wykonawczej i ustawodawczej, ale również wobec innych podmiotów i instytucji, szczególnie z sektora gospodarki, finansów i mediów.
39. Prokuratorzy są także niezależni we współpracy z służbami ścigania, sądami i innymi organami.

3.2 Hierarchia

40. Z uwagi na powierzone zadania, większość prokuratur jest zorganizowana w sposób hierarchiczny. Relacje pomiędzy poszczególnymi szczeblami hierarchii służbowej powinny być jasno, przejrzyste i w wyważony sposób określone oraz powinien być wprowadzony odpowiedni system kontroli.
41. W praworządnym państwie, w przypadku, gdy prokuratura ma hierarchiczny model organizacji, skuteczność prowadzonych postępowań karnych, odnośnie do prokuratorów, jest nierozzerwalnie związana z koniecznością wykonywania czynności służbowych na podstawie jasnych poleceń wydanych przez przełożonych, obowiązkiem przedstawiania im sprawozdania z wykonanych czynności i z zakresem odpowiedzialności.
42. Podstawową kwestią jest ustanowienie odpowiednich zabezpieczeń dotyczących nieingerencji w działania prokuratury. Owa nieingerencja oznacza, że należy zapewnić, aby w tym działaniu, a w szczególności w trakcie procesu, prokurator nie został poddany niezgodnym z prawem lub nadmiernym naciskom zewnętrznym lub wewnętrznym³². W hierarchicznym modelu, prokurator zwierzchnik powinien mieć możliwość sprawowania odpowiedniej kontroli nad decyzjami podejmowanymi przez prokuraturę, pod warunkiem poszanowania praw każdego prokuratora.

3.2.1 Przydzielanie i ponowne przydzielanie spraw

43. Wewnętrzna organizacja i funkcjonowanie prokuratury, w szczególności przydzielanie oraz ponowne przydzielanie spraw powinny odbywać się w sposób bezstronny, biorąc pod uwagę strukturę, podział odpowiedzialności i sposób, w jaki podejmowane są decyzje wewnątrz prokuratury.
44. Przydzielanie oraz ponowne przydzielanie spraw powinno być określone przez przejrzyste przepisy, dostosowane do hierarchicznej lub niehierarchicznej struktury prokuratury.

3.2.2 Polecenia służbowe

45. Ogólne postanowienia co do wdrożenia polityki karnej powinny być przejrzyste w celu zagwarantowania rzetelności, spójności i skuteczności działania prokuratury.
46. Polecenia służbowe o charakterze ogólnym wymagają formy pisemnej i jeśli to możliwe powinny być upublicznione, a przynajmniej przejrzyste. Polecenie powinno ściśle odpowiadać zasadzie równości i sprawiedliwości³³.
47. W niektórych systemach prawnych wydawanie poleceń, przez władzę wykonawczą lub wyższy szczebel hierarchii, dotyczących spraw indywidualnych, jest niedopuszczalne. Podczas gdy ogólną tendencją jest przyznawanie większej niezależności prokuraturze, do czego zachęca CCPE, to nie ma wspólnych norm w tym zakresie. Jeśli prawo wciąż zezwala na wydawanie takich poleceń, powinny być sporządzone na piśmie, w ograniczonym zakresie i prawnie uregulowane.
48. Urzędnik państwowy, który uważa, że poleca mu się wykonanie bezprawnych, nieprawidłowych lub nieetycznych działań winien reagować zgodnie z prawem³⁴.
49. Prokurator ma prawo żądać, by wydawane mu polecenia były sformułowane na piśmie. W przypadku, gdy polecenie wydaje mu się bezprawne lub niezgodne z jego sumieniem, powinna być dostępna odpowiednia wewnętrzna procedura, która może ostatecznie prowadzić do jego zastąpienia³⁵.

50. Należy rozumieć, że te gwarancje zostały ustanowione tak w interesie prokuratorów, jak i w interesie publicznym³⁶.

3.3 Powołanie prokuratora i przebieg kariery zawodowej

3.3.1 Zasady ogólne

51. Państwa członkowskie powinny podejmować kroki, które zapewnią, żeby:

- a) rekrutacja, awans i przeniesienie prokuratorów były dokonywane na podstawie uczciwych i bezstronnych procedur oraz wykluczających wszelką dyskryminację ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, język, religię, poglądy polityczne lub inne opinie, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, status majątkowy, urodzenie lub inną sytuację;
- b) przebieg kariery zawodowej, ocena pracy zawodowej, awans i przeniesienia prokuratorów opierały się na przejrzystych i obiektywnych kryteriach takich jak: fachowość i doświadczenie; kryterium wyboru organów zajmujących się rekrutacją były kompetencje i zdolności oraz wywiązywanie się z obowiązków bezstronnie na podstawie obiektywnych kryteriów;
- c) przeniesienie prokuratorów były oparte także na potrzebach służbowych³⁷.

52. Powołanie do pełnienia funkcji i zakończenie ich pełnienia przez prokuratorów powinno być uregulowane przez przepisy jak najwyższego rzędu oraz w wyniku zrozumiałego i przejrzystego postępowania.

53. Zadania sędziego i prokuratora są sobie podobne i uzupełniają się; wymagania i zabezpieczenia dotyczące ich statusu i warunków zatrudnienia, a w szczególności: rekrutacja, szkolenia, rozwój kariery zawodowej, wynagrodzenie, dyscyplina i przeniesienia (które mogą odbywać się jedynie na warunkach prawem przewidzianych lub za ich zgodą) są podobne³⁸. Dlatego też należy przewidzieć właściwy status i odpowiednie przepisy w zakresie awansu, dyscypliny oraz odwołań³⁹.

54. Dążenie do bezstronności powinno być głównym założeniem w procesie rekrutacji i karierze zawodowej prokuratorów, co może być realizowane przez organizację procedury konkursowej wejścia do zawodu oraz tworzenie wyższych rad dla całego sądownictwa lub tylko dla prokuratorów⁴⁰.

55. Sposób powoływania i odwoływania Prokuratora Generalnego odgrywa istotną rolę w systemie gwarantującym prawidłowe funkcjonowanie prokuratury⁴¹.

56. Jeśli rządy sprawują pewną kontrolę nad powoływaniem Prokuratora Generalnego, istotnym jest, by sposób jego wyboru uwzględniał, że jest to funkcja zaufania publicznego i musi cieszyć się szacunkiem wśród pozostałych członków systemu sądownictwa i prokuratury oraz innych zawodów prawniczych. Prokurator Generalny powinien być powoływany albo na wystarczająco długi okres czasu, albo bezterminowo, w celu zapewnienia stabilności mandatu oraz uniknięcia możliwego wpływu zmian politycznych na jego urzędowanie⁴².

3.3.2 Szkolenia

57. Najwyższy poziom profesjonalnych umiejętności i rzetelności zawodowej jest warunkiem skutecznego postępowania karnego i zaufania opinii publicznej. Prokuratorzy powinni odbyć zatem, w celu uzyskania specjalizacji, odbyć wstępne szkolenie zawodowe oraz korzystać z szkoleń ustawicznych⁴³.

58. W różnych europejskich systemach prawnych prowadzi się szkolenia dla sędziów i prokuratorów według różnych modeli, w których szkolenia są zlecane wyspecjalizowanym instytucjom. We wszystkich przypadkach istotnym jest, aby zapewnić autonomiczny charakter instytucji odpowiedzialnej za organizację takich szkoleń, ponieważ autonomia ta jest gwarantem pluralizmu kulturowego i niezależności⁴⁴.

59. Szkolenia powinny być organizowane na zasadzie bezstronności, a ich skuteczność powinna podlegać regularnej i obiektywnej ocenie. W celu podniesienia jakości wymiaru sprawiedliwości, należy rozważyć zorganizowanie wspólnych szkoleń dla sędziów i prokuratorów oraz adwokatów na tematy będące przedmiotem ich wspólnego zainteresowania⁴⁵.
60. Szkolenia powinny być również organizowane dla personelu administracyjnego oraz urzędników, a także dla funkcjonariuszy organów ścigania.
61. Szkolenia, w tym szkolenia z zakresu zarządzania administracyjnego⁴⁶ są zarówno prawem jak i obowiązkiem prokuratorów, zarówno przed objęciem funkcji, jak również w trakcie kariery zawodowej.
62. Prokuratorzy powinni odbyć odpowiednie szkolenia specjalistyczne w celu prawidłowego wypełniania obowiązków z zakresu prawa karnego i spoza obszaru prawa karnego⁴⁷, w szczególności z dziedziny zarządzania zasobami budżetowymi⁴⁸, a także w zakresie komunikacji⁴⁹.
63. W związku z tym, państwa członkowskie powinny podejmować odpowiednie kroki mające na celu zapewnienie prokuratorom właściwych szkoleń w okresie przed i po powołaniu. Prokuratorzy powinni być, w szczególności, należycie poinformowani o:
- a) zasadach i wymogach etycznych związanych z pełnioną funkcją;
 - b) ochronie zagwarantowanej przez Konstytucję oraz inne akty prawne osobom zaangażowanym w postępowania sądowe;
 - c) prawach człowieka i wolnościach ustanowionych w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (szczególnie w artykułach 5 i 6) oraz w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka;
 - d) zasadach i praktyce organizacji pracy oraz zarządzania i zasobach ludzkich ;
 - e) mechanizmach i czynnikach mogących przyczynić się do zapewnienia skuteczności i spójności działań⁵⁰.
64. Nowe wyzwania w sprawach karnych i złożoność niektórych form przestępczości są skutkiem szybkiego rozwoju nowych technologii, globalizacji oraz międzynarodowych przepływów handlowych i międzynarodowego przepływu danych. W takiej sytuacji okazuje się również konieczne uczestnictwo prokuratorów w specjalistycznych szkoleniach, dzięki którym będą mogli sprostać zagrożeniom powstałym w wyniku tych zjawisk⁵¹.

3.3.3 Ocena umiejętności zawodowych

65. Umiejętności zawodowe prokuratorów powinny być poddawane regularnej i racjonalnej ocenie, opartej na rzeczowych, obiektywnych i zdefiniowanych kryteriach, prowadzonej na podstawie odpowiedniej i rzetelnie przygotowanej procedury.
66. Prokuratorzy powinni mieć dostęp do wyników oceny oraz mieć możliwość odniesienia się do niej, a w stosowanym przypadku, odwołania się.
67. Awanse prokuratorów powinny odbywać się na podstawie obiektywnych kryteriów, w szczególności na podstawie kwalifikacji zawodowych, umiejętności, rzetelności i doświadczenia oraz stanowić przedmiot bezstronnej i rzetelnej procedury⁵².

3.3.4 Przeniesienia i zmiany w warunkach pracy

68. Przeniesienie prokuratora bez jego zgody do innej prokuratury może być środkiem wywierania na niego niepożądanego wpływu.
69. Jeśli wprowadza się możliwość przeniesienia lub oddelegowania prokuratora wbrew jego woli, niezależnie czy przeniesienie ma charakter wewnętrzny czy zewnętrzny, powinny być przyjęte gwarancje prawne dla zrównoważenia wywołującego z takiej możliwości potencjalnego ryzyka (np. takiego, że przeniesienie stanowi ukrytą formę postępowania dyscyplinarnego).
70. Możliwość przeniesienia prokuratora bez jego zgody powinna być prawnie uregulowana i ograniczona do wyjątkowych okoliczności, takich jak: pilne potrzeby służbowe (sprawiedliwy podział zadań, itp.) lub środki dyscyplinarne w szczególnie poważnych przypadkach. Należy brać także pod uwagę punkt widzenia, aspiracje oraz specjalizację prokuratora, jak również jego sytuację rodzinną⁵³.

71. Prokurator powinien mieć możliwość wniesienia odwołania do niezależnego organu.

3.3.5 Odwołania

72. Z uwagi na rolę i obowiązki prokuratorów, ich odwołanie powinno podlegać rygorystycznym warunkom, które nie naruszają ich niezależności i bezstronności przy wykonywaniu obowiązków służbowych. Wszelkie gwarancje związane z postępowaniem dyscyplinarnym powinny mieć zastosowanie.

73. Niezależność prokuratorów ma na celu ochronę przed arbitralnym odwołaniem lub odwołaniem z powodów politycznych. Ma to szczególnie zastosowanie do prokuratorów generalnych i prawo powinno jasno określać warunki ich odwołania przed zakończeniem okresu pełnienia funkcji⁵⁵.

3.3 Warunki służby

3.4.1 Zasady ogólne

74. Zasadnicze znaczenie w praworządym państwie ma oddanie do dyspozycji prokuratorów wszelkich właściwych i odpowiednich środków służących wykonywaniu ich obowiązków.

75. Państwa powinny podejmować kroki mające na celu zapewnienie prokuratorom rozsądnych warunków służby, takich jak: wynagrodzenie, stałość zatrudnienia i wysokość emerytury, które powinny być współmierne do wagi pełnionych przez nich funkcji, a także zapewnienie im odpowiedniego wieku emerytalnego⁵⁷.

76. Warunki służby powinny być odzwierciedleniem znaczenia i powagi funkcji, jak również wiążącego się z nią szacunku⁵⁸. Zadawalające wynagrodzenie prokuratorów pociąga za sobą uznanie powagi ich funkcji i roli oraz może zredukować ryzyko korupcji⁵⁹. Przyznawanie nagród powinno się odbywać na podstawie całkowicie obiektywnych i przejrzystych kryteriów.

3.4.2 Niezgodności i konflikt interesów

77. Prokuratorzy powinni zawsze postępować zgodnie z najwyższymi standardami etycznymi i zawodowymi, a w szczególności nie powinni uczestniczyć w sprawach dotyczących ich osobiście, lub w których ich związek z osobami, których sprawa dotyczy, mógłby podważyć całkowitą bezstronność prokuratorów⁶⁰. Nie powinni oni podejmować żadnej działalności, zawierać umów, ani zajmować stanowisk lub pełnić funkcji za wynagrodzeniem lub nieodpłatnie, niezgodnych z prawidłowym wykonywaniem ich funkcji publicznych lub pozostających z nimi w sprzeczności⁶¹.

78. Państwa gwarantują, że nikt nie może pełnić jednocześnie funkcji prokuratora i sędziego. Niemniej jednak, państwa mogą podejmować kroki w celu umożliwienia tej samej osobie następującego po sobie pełnienia funkcji prokuratora i sędziego, lub odwrotnie. Taka zmiana funkcji jest możliwa wyłącznie na wyraźną prośbę zainteresowanej osoby, przy zachowaniu gwarancji⁶².

79. Każde przypisanie funkcji sędziowskich prokuratorom powinno być ograniczone do przypadków drobnych sankcji; uprawnienie takie nie może być połączone z uprawnieniem do ścigania w tej samej sprawie i nie może naruszać prawa podejrzanego do uzyskania postanowienia w tej samej sprawie wydanego przez niezależny i bezstronny organ sądowy⁶³.

80. Prokuratorzy powinni postępować zawsze w profesjonalny sposób i dokładać starań, by być niezależnymi i bezstronnymi i w ten sposób być postrzeganymi⁶⁴.

81. Prokuratorzy powinni powstrzymać się od wszelkiej działalności politycznej niezgodnej z zasadą bezstronności.

82. Prokuratorzy korzystają z wolności słowa i stowarzyszania w sposób, który byłby właściwy dla ich funkcji oraz nie wpływał i nie wydawał się wpływać na niezależność i bezstronność sędziów i prokuratorów. Jeśli mają możliwość udziału w debatach publicznych na tematy z zakresu prawa, sądownictwa lub wymiaru sprawiedliwości, powinni powstrzymywać się od komentarzy dotyczących

toczących się postępowań oraz unikać wyrażania opinii mogących rzucić cień na reputację lub wiarygodność sądu⁶⁵.

83. Zgodnie z prawem, przez odpowiedni okres czasu, prokurator nie powinien podejmować czynności w imieniu osoby lub na rachunek podmiotu w sprawie, w której brał udział w imieniu służby publicznej lub świadczył usługi doradcze na jej rzecz, a co mogłoby przynieść szczególną korzyść tej osobie lub podmiotowi⁶⁶.
84. Zarówno prokurator jak i sędzia nie może wykonywać czynności w sprawie, w której ma osobisty interes. Może on podlegać pewnym ograniczeniom, które mają na celu zachowanie jego bezstronności i wiarygodności⁶⁷.

3.5 Gwarancje proceduralne

85. Zgodnie ze standardami i zasadami związanymi z prawami człowieka, prokuratorzy są odpowiedzialni za działania podejmowane w ramach pełnionych funkcji i mogą być poddani postępowaniu dyscyplinarnemu⁶⁸.
86. W praworządnym państwie uniewinnienie osoby nie powinno prowadzić do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wobec prokuratora odpowiedzialnego za tę sprawę.
87. Państwa powinny zagwarantować, by prawo przewidujące postępowanie dyscyplinarne wobec prokuratorów, zapewniało im rzetelną i obiektywną ocenę, a decyzje były poddane niezależnej i bezstronnej kontroli.
88. Prokuratorom nie powinien przysługiwać immunitet ogólny, który chroniłby ich od ścigania za czyny karalne, które mogliby popełnić, a za które powinni odpowiedzieć przed sądem, z zastrzeżeniem specjalnych zabezpieczeń wprowadzonych w niektórych państwach w celu gwarancji ich niezależności. Mogłoby to doprowadzić do braku zaufania publicznego, a nawet stworzyć sytuacje sprzyjające zachowaniom korupcyjnym⁷⁰.
89. Zgodnie z ogólnymi standardami, prokuratorzy mogą potrzebować ochrony przed cywilnymi pozwami za działania podjęte w dobrej wierze, zgodnie z ich obowiązkami.

3.6 Ochrona prokuratorów, ich rodzin, itp.

90. Państwa powinny podjąć kroki, by prokuratorom i, w stosownych przypadkach, ich rodzinom została zapewniona przez państwo ochrona, gdy ich bezpieczeństwo osobiste jest zagrożone w związku z wypełnianiem przez nich funkcji⁷¹.
91. Jeśli prokuratorzy lub ich rodziny stają się obiektem przemocy lub groźby jej użycia, lub innej formy zastraszania, ograniczania lub niewłaściwej obserwacji, należy wszcząć w takiej sprawie pogłębione postępowanie oraz podjąć kroki, mające na celu zapobieżenie powtórzeniu takiej sytuacji oraz zapewnienie, jeśli jest taka potrzeba, prokuratorowi i jego rodzinie niezbędnych porad lub wsparcia psychologicznego⁷².

4. Prawa i obowiązki prokuratorów

4.1 Obowiązek profesjonalnego działania

4.1.1 Podstawowy obowiązek bezstronności, obiektywizmu i rzetelności

92. Wykonując swoje obowiązki prokuratorzy powinni wykazywać się bezstronnością i obiektywizmem. Powinni również, bez dyskryminacji i faworyzowania, szanować prawo każdej osoby do równości wobec prawa.
93. Prokuratorzy mając świadomość zagrożenia korupcją, w toku wykonywania funkcji, nie żądają przysług czy innych korzyści, ani ich nie przyjmują. Powinni wykazać się bezstronnością mającą na celu zapewnienie społecznego zaufania dla prokuratury. Unikają wykonywania innych niż prokuratorские funkcji, oraz innych zadań mogących podważyć ich bezstronność. Nadto, powinni rozpoznawać

sytuacje mogące prowadzić do konfliktu interesów i, w stosownych przypadkach, odmawiać wykonania danego zadania.

4.1.2 Odpowiedzialność prokuratorów

94. Prokuratorzy ponoszą publiczną odpowiedzialność. Podejmowane przez nich, zgodnie z ustawą i innymi przepisami, działania mają charakter dyskrecyjny. W szczególności powinni przestrzegać i dążyć do ochrony praw człowieka.
95. Prokuratorzy wypełniają swoje obowiązki w przejrzysty sposób, chyba, że przepisy ograniczają ich działania lub publiczny charakter sporządzonych przez nich dokumentów. Powinni w szczególności dążyć do przedstawiania podjętych decyzji w zrozumiały dla zainteresowanych stron sposób oraz wyrażać się jasno wobec społeczeństwa i mediów.
96. Prokuratorzy powinni posiadać wysoki poziom wiedzy i zawodowych umiejętności, szczególnie w sprawach związanych z zarządzaniem, komunikacją i współpracą, w tym na szczeblu międzynarodowym, a wiedza ta powinna być ugruntowywana za pomocą szkoleń. W sprawach za które są odpowiedzialni powinni wykazywać się działaniem skierowanym na jakość i terminowość ich załatwienia oraz wykorzystywać dane im do dyspozycji zasoby w odpowiedzialny sposób.

4.1.3 Obowiązek zachowania godności zawodu

97. Prokuratorzy powinni zdobywać społeczne zachowując się w każdych okolicznościach w sposób godny naśladowania. Powinni traktować osoby uczestniczące w postępowaniu w sposób sprawiedliwy, równy, nacechowany szacunkiem i uprzejmością oraz w każdej chwili reprezentować najwyższy poziom profesjonalizmu oraz zachowywać honor i godność zawodu, dając zawsze dowód wiarygodności i uważności.

4.1.4 Kodeks etyki i postępowania

98. Dla prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości⁷⁴ oraz dla poszanowania najwyższych standardów zawodowych niezbędne jest, aby prokuratorzy kierowali się w trakcie postępowania zasadami prawa i wartościami etycznymi. Prokuratorzy powinni być w stanie zidentyfikować problemy etyki zawodowej pojawiające się w czasie wykonywania obowiązków oraz oprzeć się na jasnych zasadach w celu ich rozwiązania.
99. Należy przyjąć i upublicznić kodeksy etyki zawodowej i postępowania oparte na międzynarodowych standardach opracowanych przez Organizację Narodów Zjednoczonych oraz standardach zawartych w Europejskich wytycznych w sprawie etyki i postępowania prokuratorów (Wytyczne Budapesztańskie), przyjętych przez Konferencję Prokuratorów Generalnych Europy w dniu 31 maja 2005 roku.

4.2 Podstawowe wolności prokuratorów

100. Podobnie jak innym obywatelom, prokuratorom przysługuje prawo do wolności wypowiedzi i zrzeszania się. Wykorzystując swoje prawa, prokuratorzy powinni mieć na względzie obowiązki zachowania dyskrecji oraz starać się nie naruszyć wizerunku publicznego osoby niezależnej, bezstronnej i sprawiedliwej, którą prokurator powinien być zawsze.
101. Należy podjąć wszelkie kroki mające na celu poszanowanie życia prywatnego prokuratora. Niemniej jednak od prokuratorów oczekuje się zachowania rozważnego i dyskretnego, by nie zaszkodzić godności zawodu lub zdolności do wykonywania obowiązków.

5. Relacje z innymi osobami i instytucjami

5.1 Relacje z pokrzywdzonymi, świadkami, podejrzanymi, oskarżonymi oraz społeczeństwem

102. Prokuratorzy powinni przestrzegać prawa do rzetelnego procesu i uwzględniać uzasadnione interesy świadków, pokrzywdzonych, podejrzanych i oskarżonych zapewniając, by zostały poinformowane o ich prawach i stanie postępowania⁷⁶.

5.2 Relacje z sądami (sędziami oraz personelem sądowym) i adwokatami

103. Jeżeli prokuratura stanowi część instytucji sądowej, należy ustanowić jasne rozróżnienie między prokuratorami a sędziami. Państwa powinny określić prawny status, kompetencje i proceduralną rolę prokuratorów w taki sposób, aby nie było żadnych wątpliwości co do wzajemnej niezależności i bezstronności prokuratorów i sędziów⁷⁷.
104. Niezbędną gwarancją rzetelnego, bezstronnego i skutecznego wymiaru sprawiedliwości jest komplementarność działań sędziów i prokuratorów⁷⁸.
105. W celu zapewnienia skutecznego wymiaru sprawiedliwości prokuratorzy powinni również uprzejmie się odnosić do pracowników sądów oraz adwokatów.

5.3 Relacje z funkcjonariuszami dochodzeniowo-śledczymi

106. Prokuratorzy i funkcjonariusze dochodzeniowo-śledczy współpracują w zakresie czynności dochodzeniowo-śledczych w odpowiedni i skuteczny sposób.
107. Zadaniem prokuratorów, jeśli leży to w ich właściwości, jest zapewnienie, że funkcjonariusze dochodzeniowo-śledczy wykonują swoje obowiązki zgodnie z prawem i przestrzegają prawa do obrony oraz, że każdy podejrzany zostanie niezwłocznie i szczegółowo poinformowany w języku, który rozumie o czynach, które mogą mu być zarzucone⁷⁹.

5.4 Relacje ze służbą więzienną

108. Zadaniem prokuratora, w ramach jego właściwości, jest sprawdzenie, czy pozbawienie wolności jest wykonywane w zgodny z prawem sposób. Powinien zapewnić całkowitą i skuteczną ochronę praw osób tymczasowo pozbawionych wolności i więźniów, dążyć do poprawy ich sytuacji i oraz ułatwiać ponowne włączenie do życia społecznego⁸⁰.

5.5 Relacje z mediami

109. Zachęca się prokuratorów do regularnego przekazywania opinii publicznej informacji, za pośrednictwem mediów, o ich działalności i osiągniętych wynikach⁸¹. Ich działanie powinno mieć na celu wspieranie i utrzymanie zaufania publicznego do prokuratury.
110. W komunikacji z mediami prokuratorzy wykazują się bezstronnością, aby nie wywierać w jakikolwiek sposób niepożądanego wpływu na sędziów, ani nie narażać ich na krytykę ich osoby.
111. W przypadku, gdy w mediach działania prokuratora są kwestionowane i ma to charakter indywidualny, a zastrzeżenia są niesłuszne, ma on prawo doprowadzić do sprostowania zakwestionowanych informacji lub wykorzystać inne zgodne z prawem środki. Niemniej jednak, w takich przypadkach lub kiedy nieprawdziwe informacje zostały opublikowane, a dotyczyły zdarzeń lub osób występujących w postępowaniu, które prokurator prowadzi, oświadczenie co do tych informacji, w miarę możliwości, powinno być wydane przez przełożonego, rzecznika prokuratury, a w poważnych przypadkach przez Prokuratora Generalnego lub najwyższy organ prokuratury lub właściwy organ państwowy. Ta oficjalna reakcja sprawi, że prokurator nie będzie musiał koniecznie skorzystać z zapewnionego każdemu człowiekowi prawa do odpowiedzi, jak również zmniejszy się ryzyko nadmiernej personalizacji konfliktu.

5.6 Relacje ze służbami państwowymi i innymi instytucjami

112. Prokuratorzy nie powinni ingerować w sprawy będące we właściwości władzy ustawodawczej i wykonawczej. Powinni jednak współpracować z instytucjami i służbami państwowymi.
113. Prokuratorzy powinni mieć możliwość wszczynania i prowadzenia postępowania karnego bez żadnych przeszkód przeciwko urzędnikom administracji państwowej i urzędnikom pochodzącym z wyboru, podejrzanym o popełnienie przestępstwa⁸².

6. Organizacja prokuratury

6.1 Struktura

114. Jednym z podstawowych obowiązków prokuratury jest zapewnienie skuteczności jej działania. Jej organizacja i struktura powinny umożliwić prawidłowe prowadzenie określonych prawem zadań, terminowo i fachowo, zachowując przy tym wysoką jakość.

6.2 Personel

115. Prokuratura powinna być skutecznie zarządzana, unikając wszelkiej biurokracji. W tym celu prokuratorzy powinni dysponować wystarczającym personelem administracyjnym, składającym się z odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. Powinni oni również mieć możliwość uzyskania wsparcia ze strony specjalistów z różnych dziedzin (np. ośrodki pomocy dla pokrzywdzonych przestępstwem, przetwarzanie danych lub danych statystycznych).

6.3 Zarządzanie zasobami

116. Przyznanie odpowiednich zasobów organizacyjnych, finansowych, materialnych i ludzkich wnosi wkład w niezależność prokuratury. Należy w szczególności zadbać, aby w okresie trudności gospodarczych zasoby te były wystarczające dla zapewnienia wysokiej jakości usług⁸³.

117. Jeśli zarządzanie zasobami należy do prokuratury, zadanie to powinno być wykonywane w sposób przejrzysty i zdyscyplinowany⁸⁴. W tym celu oraz dla skutecznego wykorzystania zasobów, należy wdrożyć odpowiednie środki; prokuratorzy powinni również przejść odpowiednie szkolenie i być wspierani przez wykwalifikowanych specjalistów.

118. Niezależnie od tego, czy prokuratura ma lub nie autonomię w zakresie zarządzania, powinna posiadać umiejętność oceny swoich potrzeb, negocjacji z zakresu budżetu oraz wykorzystania przyznanego środków w przejrzysty sposób w celu zapewnienia terminowego i prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości o wysokiej jakości⁸⁵.

6.4 Specjalizacja

119. Mając na uwadze lepsze reagowanie na rozwijające się formy działalności przestępczej oraz poprawienie i ułatwienie współpracy międzynarodowej, specjalizacja, w tym także specjalizacja z zakresu pozakarnego, powinna być uznana za priorytet dla prokuratorów lub prokuratury⁸⁶. Specjalizacja jest kluczowa dla poprawy skuteczności, ale również dla stawienia czoła wyzwaniom stawianym prokuratorom w ich zadaniach, a wynikających ze złożoności współczesnego społeczeństwa.

6.5 Współpraca wewnętrzna

120. Wzajemna i na równych warunkach współpraca jest kluczowym elementem przyczyniającym się do skuteczności działań prokuratury, niezależnie czy chodzi o współpracę między poszczególnymi prokuraturami, czy między prokuratorami z tej samej prokuratury.

7. Współpraca międzynarodowa

121. Prokuratorzy powinni rozpatrywać wnioski o udzielenie międzynarodowej pomocy należące do zakresu ich właściwości z taką samą starannością jak przy rozpatrywaniu spraw krajowych. W ramach swojej właściwości i w stosownych przypadkach, powinni przyczyniać do wykonania zagranicznych decyzji.

122. Prokuratorzy powinni korzystać ze szkoleń na temat sposobów wdrażania międzynarodowych instrumentów i podstawowych zasad regulujących systemy prawne. Na ile to możliwe, mogą uczestniczyć w wymianach i forach międzynarodowych użytecznych do wykonywania przez nich obowiązków, szczególnie w celu uzyskania zbioru najlepszych praktyk⁸⁷.

123. W celu podniesienia skuteczności działań, prokuratorzy powinni wykorzystywać istniejące już porozumienia o współpracy takie jak: Eurojust, Europejska Sieć Sądowa oraz inne sieci, szczególnie sieci prokuratorów łącznikowych⁸⁸.

Wykaz dokumentów

1. Rekomendacja Rec(2000) 10 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie *kodeksu postępowania w służbie publicznej*, dnia 11 maja 2000 r.
2. Rekomendacja Rec(2000) 19 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie *rol prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dnia 6 października 2000 r.
3. Rekomendacja Rec(2003) 13 Komitetu Rady Ministrów dla państw członkowskich w sprawie *rozpowszechniania przez media informacji związanych z postępowaniami karnymi*, dnia 10 lipca 2003 r.
4. Rekomendacja Rec(2010) 12 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie *sędziów: niezależność, skuteczność i odpowiedzialność*, dnia 17 listopada 2010 r.
5. Rekomendacja Rec(2012) 11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie *rol prokuratury poza obszarem wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych*, dnia 19 września 2012 r.
6. Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich (CCPE), Opinia Nr. 1(2007) na temat *poprawy współpracy międzynarodowej w sprawach karnych*, dnia 30 listopada 2007 r.
7. Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich (CCPE), Opinia Nr 2(2008) na temat *alternatywnych wobec oskarżenia środków*, dnia 16 października 2008 r.
8. Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich (CCPE), Opinia Nr 3(2008) na temat, *rol prokuratury poza obszarem wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych* CCPE(2008)3, dnia 21 października 2008 r.
9. Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich (CCPE), Opinia Nr 4(2009) w sprawie *rol sędziów i prokuratorów w społeczeństwie demokratycznym*, dnia 8 grudnia 2009, Deklaracja z Bordeaux.
10. Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich (CCPE), Opinia Nr 5(2010) na temat *prokuratury i wymiaru sprawiedliwości wobec nieletnich*, Deklaracja z Erewania, dnia 20 października 2010 r.
11. Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich (CCPE), Opinia Nr 6 (2011) na temat *relacji między prokuraturą a służbą więzienną*, dnia 24 listopada 2011 r.
12. Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich (CCPE), Opinia Nr 7(2012) na temat *zarządzania środkami prokuratury*, dnia 11 grudnia 2012 r.
13. Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich (CCPE), Opinia Nr 8(2013) na temat *relacji między prokuratorami i mediami*, dnia 9 października 2013 r.
14. Konferencja Prokuratorów Generalnych Europy, 6 sesja, *Europejskie wytyczne na temat etyki i postępowania prokuratorów – „Wytyczne z Budapesztu”*, dnia 31 maja 2005 r.
15. Konferencja Prokuratorów Generalnych Europy, *Rola prokuratury w ochronie praw człowieka oraz interesu społecznego poza obszarem wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych*, Sankt – Petersburg, dnia 3 lipca 2008 r.
16. Komisja Wenecka, *Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności systemu sądownictwa: część II - prokuratura*, CDL-AD(2010)040, dnia 3 stycznia 2011 r.
17. Komisja ONZ na temat zapobiegania przestępczości i wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. *Rezolucja na temat wzmocnienia praworządności państwa dzięki poprawie rzetelności i efektywności organów ścigania*, E/CN.15/2008/L.10/Rev.2, dnia 17 kwietnia 2008 r.

18. Zgromadzenie Generalne Narodów Zjednoczonych, *Sprawozdanie wstępne specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i adwokatów*, Gabriela Knaul A/65/274, dnia 10 sierpnia 2010 r.
19. *Zasady przewodnie mające zastosowanie do roli prokuratorów*, przyjęte przez Ósmy Kongres Narodów Zjednoczonych w sprawie zapobiegania przestępczości oraz postępowaniu ze sprawcami przestępstw, Hawana –Kuba, 27 sierpnia-7 września 1990 r.
20. Rada Praw Człowieka ONZ, *Sprawozdanie wstępne specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i obrońców*, A/65/274, dnia 10 sierpnia 2010 r.
21. Rada Praw Człowieka ONZ, *Sprawozdanie wstępne specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i adwokatów*, Gabriela Knaul, A/HRC/20/19, dnia 7 czerwca 2012 r.
22. Rada Praw Człowieka ONZ, *Sprawozdanie wstępne specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i obrońców: wspieranie i ochrona wszystkich praw człowieka, praw cywilnych, politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturalnych, w tym prawo do rozwoju* A/HRC/11/41, dnia 24 marca 2009 r.
23. Rada Praw Człowieka ONZ, *Sprawozdanie wstępne specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i adwokatów*, Gabriela Knaul, A/HRC/23/43, dnia 15 marca 2013 r.
24. Rada Praw Człowieka ONZ, *Sprawozdanie wstępne specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i obrońców: wspieranie i ochrona wszystkich praw człowieka, praw cywilnych, politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturalnych, w tym prawa do rozwoju*, A/HRC/8/4/, 13 maja 2008 r.
25. Międzynarodowe Stowarzyszenie Prokuratorów, *Standardy dotyczące odpowiedzialności zawodowej oraz Deklaracja podstawowych praw i obowiązków prokuratorów*, dnia 23 kwietnia 1999 r.
26. Międzynarodowe Stowarzyszenie Prokuratorów, *Combating use of the internet to exploit children (Zwalczanie wykorzystania internetu w celach pornografii dziecięcej)*, Best Practice Series No. 1 (wyłącznie w języku angielskim).
27. Międzynarodowe Stowarzyszenie Prokuratorów, *An international survey of the legal framework for and implementation of victim services by prosecutors' office (Międzynarodowe ankieta na temat wprowadzenia ośrodków wsparcia dla ofiar oraz ich ramy prawne)* prowadzona na zlecenie Międzynarodowego Stowarzyszenia Prokuratorów przez Heike Gramckow, Ph.D. Susanne Seifert National Center for State Courts Arlington, VA, USA, 2006 (wyłącznie w języku angielskim).
28. Międzynarodowe Stowarzyszenie Prokuratorów, *Declaration on Minimum Standards Concerning the Security and Protection of Public Prosecutors and their Families (Deklaracja na temat minimalnych norm dotyczących bezpieczeństwa i ochrony prokuratorów oraz ich rodzin)*, dnia 1 marca 2008 (wyłącznie w języku angielskim).
29. Międzynarodowe Stowarzyszenie Prokuratorów, *Model guidelines for the effective prosecution of crimes against children (Modelowe wytyczne w sprawie skutecznego ścigania przestępstw popełnionych wobec dzieci)*, IAP Best Practice Series No. 2, *general principles* (wyłącznie w języku angielskim).
30. Propozycja Międzynarodowego Stowarzyszenia Prokuratorów Komitetowi ds. naboru na stanowisko prokuratora MTK, marzec 2011 (wyłącznie w języku angielskim).
31. Przewodnik ONZ DC (*Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości*)/AIP (*Międzynarodowe Stowarzyszenie Prokuratorów*) na temat statusu i roli prokuratorów (2014).

¹1189 zebranie Komitetu Delegatów, dn. 22 stycznia 2014 r.

²Zob. Rekomendacja Rec(2000) 19 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych, dn. 6 października 2000 r., artykuł 1.

- ³Zob. Rekomendacja Rec(2012) 11 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie prokuratury poza obszarem prawa karnego, dn.19 września 2012 r., artykuł 2.
- ⁴Kayasu p. Turcji, skarga nr 64119/00 oraz 76292/01, dn. 13 stycznia 2009, § 91.
- ⁵Zob. Rekomendacja Rec(2000) 19 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych, dn. 6 października 2000 r., artykuł 24, oraz Konferencja Prokuratorów Generalnych Europy, 6 sesja, Europejskie wytyczne na temat etyki i postępowania prokuratorów – „Wytyczne z Budapesztu”, dnia 31 maja 2005 r. CPGE (2005) 05, dnia 31 maja 2005 r., punkt III. Zob. również Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich (CCPE), Opinia Nr 4(2009) w sprawie roli sędziów i prokuratorów w społeczeństwie demokratycznym, dnia 8 grudnia 2009 r., Nota Wyjaśniająca, artykuł 11. Zob. również Komisja Wenecka, Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności sądownictwa i prokuratury: część II - prokuratura , CDL-AD(2010)040, dnia 3 stycznia 2011 r. artykuł 16.
- ⁶Komisja Wenecka, Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności systemu sądownictwa: część II - prokuratura, CDL-AD(2010) 040, dnia 3 stycznia 2011 r. artykuł 19.
- ⁷Zob. Rekomendacja Rec(2000) 19 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych, dn. 6 października 2000 r., artykuł 3. Zob. również Zasady przewodnie mające zastosowanie do roli prokuratorów, przyjęte przez Ósmy Kongres Narodów Zjednoczonych w sprawie zapobiegania przestępczości oraz postępowaniu ze sprawcami przestępstw, Hawana –Kuba, 27 sierpnia-7 września 1990 r. artykuł 11.
- ⁸Zob. również Zasady przewodnie mające zastosowanie do roli prokuratorów, przyjęte przez Ósmy Kongres Narodów Zjednoczonych w sprawie zapobiegania przestępczości oraz postępowaniu ze sprawcami przestępstw, Hawana –Kuba, 27 sierpnia-7 września 1990 r. artykuł 17.
- ⁹Konferencja Prokuratorów Generalnych Europy, 6 sesja, Europejskie wytyczne na temat etyki i postępowania prokuratorów – „Wytyczne z Budapesztu”, dnia 31 maja 2005 r. CPGE (2005) 05, dnia 31 maja 2005 r., punkt III. Międzynarodowe Stowarzyszenie Prokuratorów, Standardy dotyczące odpowiedzialności zawodowej oraz Deklaracja podstawowych praw i obowiązków prokuratorów, dnia 23 kwietnia 1999 r. punkt 4.2. Rekomendacja Rec(2000) 19 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych, dnia 6 października 2000 r., artykuł 27.
- ¹⁰Międzynarodowe Stowarzyszenie Prokuratorów, Standardy dotyczące odpowiedzialności zawodowej oraz Deklaracja podstawowych praw i obowiązków prokuratorów, dnia 23 kwietnia 1999 r. punkt 4.2.
- ¹¹Rekomendacja Rec(2000) 19 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych, dnia 6 października 2000 r., artykuły 32 i 33. Zob. również Międzynarodowe Stowarzyszenie Prokuratorów, Standardy dotyczące odpowiedzialności zawodowej oraz Deklaracja podstawowych praw i obowiązków prokuratorów, dnia 23 kwietnia 1999 r. punkt 4.3. Konferencja Prokuratorów Generalnych Europy, 6 sesja, Europejskie wytyczne na temat etyki i postępowania prokuratorów – „Wytyczne z Budapesztu”, dnia 31 maja 2005 r. CPGE (2005) 05, dnia 31 maja 2005 r., punkt III; Zasady przewodnie mające zastosowanie do roli prokuratorów, przyjęte przez Ósmy Kongres Narodów Zjednoczonych w sprawie zapobiegania przestępczości oraz postępowaniu ze sprawcami przestępstw, Hawana – Kuba, 27 sierpnia-7 września 1990 r. § 13; . Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie relacji między sędziami a prokuratorami w społeczeństwie demokratycznym , dnia 8 grudnia 2009 r., Nota Wyjaśniająca, artykuł 12.
- ¹²Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie roli sędziów i prokuratorów w społeczeństwie demokratycznym, dnia 8 grudnia 2009r., Nota Wyjaśniająca, artykuły 53 i 54. Zob. również Międzynarodowe Stowarzyszenie Prokuratorów, Standardy dotyczące odpowiedzialności zawodowej oraz Deklaracja podstawowych praw i obowiązków prokuratorów, dnia 23 kwietnia 1999 r. punkt 2.1. Rekomendacja Rec(2000) 19 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych, dn. 6 października 2000 r., artykuł 34.
- ¹³Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie relacji między sędziami a prokuratorami w społeczeństwie demokratycznym, dnia 8 grudnia 2009 r., Nota Wyjaśniająca, artykuł 55. Zob. również Komisja Wenecka, Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności systemu sądownictwa : część II - prokuratura , CDL-AD(2010) 040, dnia 3 stycznia 2011 r. artykuł 15.
- ¹⁴Międzynarodowe Stowarzyszenie Prokuratorów, Standardy dotyczące odpowiedzialności zawodowej oraz Deklaracja podstawowych praw i obowiązków prokuratorów, dnia 23 kwietnia 1999 r. punkt 4.3.
- ¹⁵Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 3(2008) na temat, roli prokuratury poza obszarem wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych (2008) 3, dnia 21 października 2008 r. §§ 16 i 19. Zob. również Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie roli sędziów i prokuratorów w społeczeństwie demokratycznym, dnia 8 grudnia 2009 r., Nota Wyjaśniająca, artykuł 64.
- ¹⁶Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja CM/Rec(2012) 11 w sprawie roli prokuratury poza obszarem wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych , dnia 19 września 2012 r. § 2.
- ¹⁷Komitet Ministrów Rady Europy Rekomendacja CM/Rec(2012) 11 w sprawie roli prokuratury poza obszarem wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, dnia 19 września 2012 r. §§ 3 i 11 oraz § 10.
- ¹⁸Komitet Ministrów Rady Europy Rekomendacja CM/Rec(2012) 11 w sprawie roli prokuratury poza obszarem wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, dnia 19 września 2012 r. § 10.
- ¹⁹Komisja Wenecka, Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności systemu sądownictwa: część II - prokuratura , CDL-AD(2010)040, dnia 3 stycznia 2011 r. § 73.
- ²⁰Komisja Wenecka, Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności sądownictwa i prokuratury: część II - prokuratura , CDL-AD(2010)040, dnia 3 stycznia 2011 r., § 77.
- ²¹Zob. Opinia. 2(2008) CCPE. Zob. również Natsvlshvili i Togonidze p. Gruzji, skarga nr 9043/05, dnia 29 kwietnia 2014 r., §§ 90-91.
- ²²Zob. Zasady przewodnie mające zastosowanie do roli prokuratorów, przyjęte przez Ósmy Kongres Narodów Zjednoczonych w sprawie zapobiegania przestępczości oraz postępowania ze sprawcami przestępstw, Hawana –Kuba, 27 sierpnia-7 września 1990 r. artykuł 18.

- ²³Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 5(2010) na temat *prokuratury i wymiaru sprawiedliwości wobec nieletnich*, Deklaracja z Erewania, dnia 20 października 2010 r. § 26.
- ²⁴Zob. Zasady przewodnie mające zastosowanie do roli prokuratorów, przyjęte przez Ósmy Kongres Narodów Zjednoczonych w sprawie *zapobiegania przestępczości oraz postępowania ze sprawcami przestępstw*, Hawana –Kuba, 27 sierpnia-7 września 1990 r. § 19.
- ²⁵Zob. Rekomendacja Rec(2000) 19 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 14.
- ²⁶Zob. Rekomendacja Rec(2000) 19 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 13, punkty a & b. Informacje o innych gwarancjach w punktach od c do f.
- ²⁷Guja p. Mołdowie (Wielka Izba), skarga nr 14277/04, § 86.
- ²⁸Kolevi p. Bułgarii, skarga nr 1108/02, dnia 5 lutego 2010 r., §§ 148-149; Vasilescu p. Rumunii, skarga nr 53/1997/837/1043, dnia 22 maja 1998 r., §§ 40-41; Pantea p. Rumunii, skarga nr 33343/96, dnia 3 września 2003 r., § 238; Moulin p. Francji, skarga nr 37104/06, dnia 23 lutego 2011 r., § 57.
- ²⁹Kolevi p. Bułgarii, skarga nr 1108/02, dnia 5 lutego 2010 r., § 142.
- ³⁰Zob. Zasady przewodnie mające zastosowanie do roli prokuratorów, przyjęte przez Ósmy Kongres Narodów Zjednoczonych w sprawie *zapobiegania przestępczości oraz postępowania ze sprawcami przestępstw*, Hawana –Kuba, 27 sierpnia-7 września 1990 r. artykuł 4
- ³¹Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 16.
- ³²Komisja Wenecka, *Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności systemu sądownictwa: część II - prokuratura*, CDL-AD(2010)040, dnia 3 stycznia 2011 r. § § 31 i 32.
- ³³Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., Uzasadnienie (§ 13).
- ³⁴Komitet Ministrów Rady Europy Rekomendacja Rec(2000) 10 w sprawie *kodeksu postępowania w służbie publicznej*, dn. 11 maja 2000 r. § 12, punkt 1.
- ³⁵Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 10.
- ³⁶Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., Uzasadnienie (§ 10).
- ³⁷Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 5, punkty a, b i c.
- ³⁸Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie roli sędziów i prokuratorów w *społeczeństwie demokratycznym*, dnia 8 grudnia 2009 r., Deklaracja z Bordeaux, Nota Wyjaśniająca, § 37.
- ³⁹Komisja Wenecka, *Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności systemu sądownictwa: część II - prokuratura*, CDL-AD(2010)040, dnia 3 stycznia 2011 r. § 18.
- ⁴⁰Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 5, punkty a, b i c.
- ⁴¹Komisja Wenecka, *Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności sądownictwa i prokuratury: część II - prokuratura*, CDL-AD(2010)040, dnia 3 stycznia 2011 r. § 34-35.
- ⁴²Komisja Wenecka, *Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności systemu sądownictwa: część II - prokuratura*, CDL-AD(2010) 040, dnia 3 stycznia 2011 r. § 37; Rada Praw Człowieka, *Sprawozdanie specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i adwokatów*, Gabriela Knaul, A/HRC/20/19, 7 czerwca 2012, §§ 65;
- ⁴³Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie roli sędziów i prokuratorów w *społeczeństwie demokratycznym*, dnia 8 grudnia 2009 r., Deklaracja z Bordeaux, Nota Wyjaśniająca, § 43.
- ⁴⁴Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie roli sędziów i prokuratorów w *społeczeństwie demokratycznym*, dnia 8 grudnia 2009 r., Deklaracja z Bordeaux, Nota Wyjaśniająca, § 46.
- ⁴⁵Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie roli sędziów i prokuratorów w *społeczeństwie demokratycznym*, dnia 8 grudnia 2009 r., Deklaracja z Bordeaux, Nota Wyjaśniająca, § 10.
- ⁴⁶Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie roli sędziów i prokuratorów w *społeczeństwie demokratycznym*, dnia 8 grudnia 2009 r., Deklaracja z Bordeaux, Nota Wyjaśniająca, § 10.
- ⁴⁷Komitet Ministrów Rady Europy Rekomendacja CM/Rec(2012) 11 w sprawie *roli prokuratury poza obszarem wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych*, dnia 19 września 2012 r. § 8.
- ⁴⁸Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie roli sędziów i prokuratorów w *społeczeństwie demokratycznym*, dnia 8 grudnia 2009 r., Deklaracja z Bordeaux, § 10. Zob. również Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 7(2012) na temat *zarządzania środkami prokuratury*, dnia 11 grudnia 2012 r., § 17
- ⁴⁹Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 8(2013) na temat *relacji między prokuratorami i mediami*, dnia 9 października 2013 r. Rekomendacja VII.
- ⁵⁰Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 7.
- ⁵¹Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 7(2012) na temat *zarządzania środkami prokuratury*, dn. 11 grudnia 2012 r., § 19
- ⁵²Zob. Zasady przewodnie mające zastosowanie do roli prokuratorów, przyjęte przez Ósmy Kongres Narodów Zjednoczonych w sprawie *zapobiegania przestępczości oraz postępowania ze sprawcami przestępstw*, Hawana –Kuba, 27 sierpnia -7 września 1990 r. artykuł 7.
- ⁵³Rada Praw Człowieka, *Sprawozdanie specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i adwokatów*, Gabriela Knaul, A/HRC/20/19, 7 czerwca 2012, §§ 68 i 69.
- ⁵⁴Rada Praw Człowieka, *Sprawozdanie specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i adwokatów*, Gabriela Knaul, A/HRC/20/19, 7 czerwca 2012, § 70.

- ⁵⁵Komisja Wenecka, *Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności systemu sądownictwa : część II - prokuratura*, CDL-AD(2010)040, dnia 3 stycznia 2011 r. § 40.
- ⁵⁶Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 7(2012) na temat *zarządzania środkami prokuratury*, dn. 11 grudnia 2012 r. Zob. również Opinia Nr 5(2010) na temat *prokuratury i wymiaru sprawiedliwości wobec nieletnich*, Deklaracja z Erewania, dnia 20 października 2010 r. § 19.
- ⁵⁷Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 5, punkt d.
- ⁵⁸Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 5, punkt d.
- ⁵⁹Komisja Wenecka, *Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności systemu sądownictwa: część II - prokuratura*, CDL-AD(2010)040, dnia 3 stycznia 2011 r. § 69. Zob. również Rada Praw Człowieka, *Sprawozdanie specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i adwokatów*, Gabriela Knaul, A/HRC/20/19, 7 czerwca 2012, § 71.
- ⁶⁰Konferencja Prokuratorów Generalnych Europy, 6 sesja, *Europejskie wytyczne na temat etyki i postępowania prokuratorów – „Wytyczne z Budapesztu”*, dnia 31 maja 2005 r. CPGE (2005) 05, dnia 31 maja 2005 r., punkt II.
- ⁶¹Komitet Ministrów Rady Europy Rekomendacja Rec(2000) 10 w sprawie *kodeksu postępowania w służbie publicznej*, dn. 11 maja 2000 r. § 15, punkty 1, 2, 3.
- ⁶²Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., §§ 17 i 18.
- ⁶³Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie *roli sędziów i prokuratorów w społeczeństwie demokratycznym*, dnia 8 grudnia 2009 r., Deklaracja z Bordeaux, § 7.
- ⁶⁴Rada Praw Człowieka, *Sprawozdanie specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i adwokatów*, Gabriela Knaul, A/HRC/20/19, 7 czerwca 2012, § 81.
- ⁶⁵Adaptacja Kodeksu Etyki Sądowej Międzynarodowego Trybunału Karnego.
- ⁶⁶Komitet Ministrów Rady Europy Rekomendacja Rec(2000) 10 w sprawie *kodeksu postępowania w służbie publicznej*, dn. 11 maja 2000 r. art. 26, punkt 3.
- ⁶⁷Komisja Wenecka, *Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności systemu sądownictwa: część II - prokuratura*, CDL-AD(2010)040, dnia 3 stycznia 2011 r. §§ 17 i 62.
- ⁶⁸Rada Praw Człowieka, *Wstępne Sprawozdanie specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i adwokatów*, dn. 10 sierpnia 2010 r., § 60.
- ⁶⁹Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 5 punkt e. Zasady przewodnie mające zastosowanie do roli prokuratorów, przyjęte przez *Ósmy Kongres Narodów Zjednoczonych w sprawie zapobiegania przestępczości oraz postępowania ze sprawcami przestępstw*, Hawana – Kuba, 27 sierpnia - 7 września 1990 r. § 22.
- ⁷⁰Komisja Wenecka, *Raport na temat europejskich standardów dotyczący niezależności systemu sądownictwa: część II - prokuratura*, CDL-AD(2010)040, dnia 3 stycznia 2011 r. §§ 61.
- ⁷¹Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 5 punkt g.
- ⁷²Rada Praw Człowieka, *Sprawozdanie specjalnej sprawozdawczynie na temat niezależności sędziów i obrońców*, Gabriela Knaul, A/HRC/20/19, 7 czerwca 2012, §§ 76 do 78 oraz 118.
- ⁷³Konferencja Prokuratorów Generalnych Europy, 6 sesja, *Europejskie wytyczne na temat etyki i postępowania prokuratorów – „Wytyczne z Budapesztu”*, dnia 31 maja 2005 r. CPGE (2005) 05, dnia 31 maja 2005 r., punkt II.
- ⁷⁴Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie *roli sędziów i prokuratorów w społeczeństwie demokratycznym*, dnia 8 grudnia 2009 r., Deklaracja z Bordeaux, § 10.
- ⁷⁵Komitet Ministrów Rady Europy Rekomendacja Rec(2000) 10 w sprawie *kodeksu postępowania w służbie publicznej*, dn. 11 maja 2000 r. § 17.
- ⁷⁶Konferencja Prokuratorów Generalnych Europy, 6 sesja, *Europejskie wytyczne na temat etyki i postępowania prokuratorów – „Wytyczne z Budapesztu”*, dnia 31 maja 2005 r. CPGE (2005) 05, dnia 31 maja 2005 r., punkt II.
- ⁷⁷Zob. Rekomendacja Rec(2000) 19 Komitetu Ministrów Rady Europy, w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 17. Zob. również Opinia Nr 4 (2009) CCPE, dn. 8 grudnia 2009 r. Nota wyjaśniająca § 66.
- ⁷⁸Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie *roli sędziów i prokuratorów w społeczeństwie demokratycznym*, dnia 8 grudnia 2009 r., Deklaracja z Bordeaux, § 3.
- ⁷⁹Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 4(2009) w sprawie *roli sędziów i prokuratorów w społeczeństwie demokratycznym*, dnia 8 grudnia 2009 r., Deklaracja z Bordeaux, Nota Wyjaśniająca, §§ 60 i 61.
- ⁸⁰Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 6 (2011) na temat *relacji między prokuraturą o służbą więzienną*, dnia 24 listopada 2011 r. §§ 16 i 36.
- ⁸¹Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 8(2013) na temat *relacji między prokuratorami i mediami*, dnia 9 października 2013 r. §§ 20 i 22. Zob. również orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka : Arrigo Vella p. Malcie (post.), skarga nr 6569/04, dn. 10 maja 2005 r. ; Yordanova i Toshev p. Bułgarii, skarga nr 5126/05, § 53, dn. 2 października 2012 r. ; Observer i Guardian p. Zjednoczonemu Królestwu, skarga nr 13585/88, dn. 26 listopada 1991 r.
- ⁸²Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w sprawie *roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 16.
- ⁸³Zob. Opinia Nr 4 (2009) CCPE, Deklaracja z Bordeaux, § 4. Zob. również Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 7(2012) na temat *zarządzania środkami prokuratury*, dn. 11 grudnia 2012 r. Rekomendacja (i).
- ⁸⁴Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 7(2012) na temat *zarządzania środkami prokuratury*, dn. 11 grudnia 2012 r., § 51.

⁸⁵Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 7(2012) na temat *zarządzania środkami prokuratury*, dn. 11 grudnia 2012 r. Rekomendacja (ii).

⁸⁶Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w *sprawie roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., § 8.

⁸⁷Komitet Ministrów Rady Europy, Rekomendacja Rec(2000) 19 w *sprawie roli prokuratury w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych*, dn. 6 października 2000 r., §§ 38 i 39.

⁸⁸Rada Konsultacyjna Prokuratorów Europejskich, Opinia Nr 1(2007) na temat *poprawy współpracy międzynarodowej w sprawach karnych*, dnia 30 listopada 2007 r. §§ 38 et 39.